

FUNDACJA
BATOREGO

IM. STEFANA

forumIdei

Raport o stanie samorządu terytorialnego

Dawid Sześciło

To opracowanie stanowi swoisty podręcznik do przygotowania raportu na poziomie gminy, przy czym raporty na poziomie powiatu czy województwa również mogą czerpać z zaprezentowanych poniżej pomysłów po modyfikacjach uwzględniających zakres zadań poszczególnych samorządów. Nasza analiza składa się z dwóch części. W pierwszej kolejności przedstawiamy kilka najważniejszych zasad dotyczących konstrukcji i treści raportu. Następnie, przechodząc na poziom gminy, przedstawiamy zestaw najważniejszych informacji, które w naszej ocenie mogą się znaleźć w raporcie.

Założenia

1. Raport o stanie samorządu, a nie tylko sprawozdanie z działalności. Raport nie powinien być wyłącznie okazją do prezentacji działań zrealizowanych przez władze samorządowe w poprzednim roku. Dla mieszkańców najbardziej interesujące będzie osadzenie tych działań w kontekście ogólnej sytuacji gminy, powiatu czy województwa. Raport powinien rzetelnie i kompleksowo informować o jakości życia i poziomie rozwoju danego samorządu, wskazywać mocne strony i problemy do rozwiązania w każdej sferze, za którą samorząd danego szczebla odpowiada lub ma na nią jakiś wpływ.

2. Liczby i wskaźniki jako punkt wyjścia dla opisu działań i problemów, a także zdefiniowania priorytetów na przyszłość. Raport nie może być wyłącznie zestawieniem „suchych” liczb i wskaźników. Wówczas jego wartość ograniczałaby się do zebrania i przedstawienia danych, które można już dziś pozyskać z systemu statystyki publicznej, np. poprzez GUS-owski Bank Danych Lokalnych. Potrzebne jest omówienie zaprezentowanych danych i przedstawienie przez organ wykonawczy ich interpretacji (czyli tego, co z nich wynika), a także planów i zamierzeń związanych z tymi danymi. Interpretacja danych przedstawiona przez organ wykonawczy powinna być kluczowym punktem dyskusji nad raportem.

3. Nastawienie na rezultaty. Wśród wskaźników i danych ilościowych powinny dominować te, które informują o efektach działania samorządu dla jakości życia obywateli, tj. pokazują progres lub regres w zakresie zaspokajania ich potrzeb. Czasami jednak wartościowe i przydatne w dyskusji będą te dane, które jedynie opisują pewien obszar zadań samorządowych czy informują o kosztach jego funkcjonowania. Przykładowo: w sferze oświaty wskaźnikiem pokazującym efekty działań samorządu mogą być wyniki egzaminów maturalnych. Jednakże warto mieszkańcom i radnym pokazać także dane określające liczbę uczniów w szkołach samorządowych i prywatnych, aby dać asumpt do dyskusji na temat jakości oświaty samorządowej.

4. Raport roczny, ale perspektywa wieloletnia. Wprawdzie ustawa ogranicza zakres raportu do opisanego działań podjętych w poprzednim roku, ale większość informacji na temat stanu danego samorządu będzie służyć jako wartościowa podstawa do dyskusji tylko wtedy, gdy będzie przedstawiona w formie zestawienia wieloletniego. Dzięki temu mieszkańcy i radni otrzymają informację na temat postępu/regresu i trendów w danej dziedzinie.

5. Ostrożnie z porównaniami. W niektórych obszarach wartościowe wnioski może przynieść zestawienie danych z konkretnej jednostki samorządu terytorialnego z informacjami o innych samorządach, np. o sąsiednich gminach. Przykładowo: podając informację na temat cen wody czy biletów komunikacji miejskiej, można te dane zestawić z cenami w innych samorządach o podobnej wielkości lub w sąsiednich gminach. Z tych danych nie należy jednak wyciągać pochopnych wniosków. Wyższe ceny mogą być bowiem uzasadnione, np. zwiększonymi inwestycjami, a także lepszą jakością i dostępnością danej usługi publicznej.

6. Priorytetyzacja. W szczególności na poziomie gminy obszarów odpowiedzialności samorządu jest bardzo wiele. Omówienie ich wszystkich w sposób kompleksowy każdego roku może być nierealistyczne. Warto rozważyć koncentrację na najważniejszych obszarach lub co rok modyfikować obszary, które są omawiane w sposób bardziej pogłębiony.

Co w raporcie – propozycje dla gminy

OBSZAR	PRZYKŁADOWE INFORMACJE
Oświata	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba placówek oświatowych z podziałem na ich typy oraz wyodrębnieniem szkół i innych placówek oświatowych, których prowadzenie przekazano podmiotom prywatnym (na podstawie przepisów ustawy – Prawo oświatowe), i szkół niepublicznych; • Liczba dzieci w poszczególnych placówkach edukacyjnych; • Wydatki na prowadzenie poszczególnych placówek oświatowych w przeliczeniu na jednego ucznia (wyodrębniona wielkość dotacji na jednego ucznia w szkołach prywatnych); • Wyniki matur z podziałem na poszczególne szkoły; • Młodzież (w wieku 18–24 lat) z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym niekontynuująca nauki; • Wydatki gminy na oświatę w stosunku do subwencji oświatowej (o ile procent więcej, niż wynosi subwencja, gmina wydaje na oświatę); • Zatrudnienie nauczycieli w szkołach samorządowych (z podziałem na pełnoetatowych i pozostałych); • Najdłuższy czas dojazdu ucznia do szkoły; • Wskaźnik „uprzedzszkolnienia” i „użłobkowania”.
Polityka społeczna i praca	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób, które skorzystały ze świadczeń z zakresu pomocy społecznej z podziałem na świadczenia w ramach zadań własnych i zadań zleconych (np. 500+); • Liczba osób długotrwale korzystających ze świadczeń; • Główne przyczyny udzielania świadczeń (np. alkoholizm, bezdomność, przemoc w rodzinie); • Liczba miejsc w domach pomocy społecznej oraz ośrodkach wsparcia (np. noclegowniach dla osób bezdomnych czy mieszkaniach chronionych); • Liczba osób bezdomnych, za których główne miejsce przebywania uznaje się daną gminę; • Odsetek mieszkańców zagrożonych ubóstwem; • Liczba lokali socjalnych i liczba osób na nie oczekujących; • Stopa bezrobocia (z podziałem na płeć i wiek oraz z wyodrębnieniem osób niepełnosprawnych); • Wskaźnik zatrudnienia (z podziałem na płeć i wiek oraz z wyodrębnieniem osób niepełnosprawnych); • Liczba gospodarstw domowych bez osób pracujących.
Polityka mieszkaniowa	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba oddanych do użytku mieszkań komunalnych (nowych); • Liczba oddanych do użytku mieszkań komunalnych (wyremontowanych); • Liczba osób oczekujących na mieszkanie komunalne; • Liczba (odsetek) niezamieszkaných lokali gminnych (tzw. pustostanów).

Kultura	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba woluminów w bibliotekach samorządowych na 1000 mieszkańców; • Liczba wypożyczeń w bibliotekach samorządowych na 1000 mieszkańców; • Liczba wydarzeń w samorządowych instytucjach kultury (muzea, teatry, filharmonie) na 1000 mieszkańców; • Frekwencja na wydarzeniach w samorządowych instytucjach kultury (muzea, teatry, filharmonie) – odsetek; • Dostęp do internetu szerokopasmowego – odsetek mieszkańców w gminie posiadających co najmniej jedno zakończenie sieci światłowodowej.
Typowe usługi komunalne (utrzymanie dróg, wodociągi, kanalizacja, gospodarka odpadami, zaopatrzenie w energię)	<ul style="list-style-type: none"> • Drogi: liczba kilometrów wyremontowanych dróg gminnych; stan dróg według Systemu Oceny Stanu Nawierzchni (z podziałem na poszczególne kategorie dróg publicznych znajdujących się na obszarze gminy); • Zaopatrzenie w wodę i energię: liczba i procentowy odsetek odbiorców przyłączonych do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej oraz energetycznej; • Gospodarka odpadami: liczba mieszkańców uiszczających opłatę za odbiór odpadów; wysokość opłaty oraz przychody gminy z tego tytułu; odsetek odpadów poddanych recyklingowi; liczba dzikich wysypisk; odsetek odpadów zebranych selektywnie.
Transport publiczny	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba pasażerów publicznego transportu zbiorowego zarządzanego przez gminę; • Ceny biletów w środkach publicznej komunikacji zarządzanych przez gminę; • Wpływy z biletów komunikacji gminnej; • Średni wiek taboru komunikacji gminnej; • Długość buspasów; • Liczba pociągów pasażerskich zatrzymujących się na stacjach w gminie; • Liczba autobusów komunikacji dalekobieżnej zatrzymujących się na przystankach w gminie; • Długość dróg rowerowych; • Liczba i pojemność parkingów typu „Parkuj i jedź”; • Wielkość strefy płatnego parkowania.
Planowanie przestrzenne	<ul style="list-style-type: none"> • Obszar gminy objęty obowiązującym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego (odsetek procentowy gruntów objętych planem); • Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy dla nieruchomości nieobjętych planem miejscowym.

Ochrona zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> • Placówki ochrony zdrowia: liczba podmiotów leczniczych zarządzanych przez gminę wraz z liczbą pacjentów/udzielonych świadczeń zdrowotnych (głównie będzie to dotyczyć miast na prawach powiatu); • Programy zdrowotne: zrealizowane programy zdrowotne (np. badań profilaktycznych) wraz z kwotami przeznaczonymi na ich realizację oraz liczbą osób, które skorzystały z poszczególnych programów; • Przeciwdziałanie alkoholizmowi: liczba zgłoszonych do gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych przypadków nadużywania alkoholu (na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi); liczba wydanych oraz odebranych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, a także ogólna liczba podmiotów, które posiadają takie zezwolenie.
Ochrona środowiska	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba dni z przekroczeniami 24-godzinnej dopuszczalnej dla pyłu PM10; • Liczba mieszkańców narażonych na hałas drogowy według przedziałów przekroczeń ustalonych w rozporządzeniu ministra środowiska; • Udział lasów w powierzchni ogółem; • Stan ekologiczny jezior i rzek (według danych Inspekcji Ochrony Środowiska).
Bezpieczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba stwierdzonych przestępstw z podziałem na najważniejsze kategorie: przestępstwa przeciwko zdrowiu i życiu (zabójstwa, rozboje, wymuszenia rozbójnicze), kradzieże, przestępstwa gospodarcze etc.; • Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców – procentowy wskaźnik osób, które czują się bezpiecznie w miejscu zamieszkania.
Sprawna administracja	<ul style="list-style-type: none"> • Przeciętny czas oczekiwania na wydanie dowodu osobistego; • Przeciętny czas oczekiwania na wydanie prawa jazdy; • Przeciętny czas oczekiwania na decyzję o warunkach zabudowy; • [W miastach na prawach powiatu] Przeciętny czas oczekiwania na decyzję o pozwoleniu na budowę; • Wskaźnik zaskarżenia decyzji wójta (burmistrza, prezydenta miasta); • Odsetek decyzji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) uchylonych przez samorządowe kolegium odwoławcze lub wojewodę; • Odsetek decyzji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) uchylonych przez wojewódzki sąd administracyjny; • Liczba skarg (w rozumieniu Kodeksu postępowania administracyjnego) na działalność organów gminy i samorządowych jednostek organizacyjnych.

**Partycypacja
obywatelska**

- Odsetek projektów uchwał rady gminy poddanych konsultacjom społecznym z podziałem na formy konsultacji i liczbę uczestników;
  - Liczba zgłoszonych i zrealizowanych inicjatyw lokalnych (zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i wolontariacie),
a także kwota przeznaczona z budżetu gminy na ten cel;
  - Liczba projektów zgłoszonych w ramach budżetu obywatelskiego; liczba mieszkańców, którzy wzięli udział w głosowaniu nad projektami do budżetu obywatelskiego;
  - Liczba i wartość dotacji udzielonych organizacjom pozarządowym na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie oraz ustawy o finansach publicznych (można podać szczegółowe informacje o tym, w jakich obszarach przyznawano dotacje i na rzecz kogo).
-

Fundacja im. Stefana Batorego

Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. (48-22) 536 02 00
fax (48-22) 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Teksty udostępnione na licencji
Creative Commons. Uznanie
autorstwa na tych samych warunkach
3.0 Polska (CC BY SA 3.0 PL)

